

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2016 määritellyt asiat, jotka opetuksen järjestäjän tulee kuvata **kunnan opetussuunnitelmassa, koulun opetussuunnitelmassa ja/tai lukuvuosisuunnitelmassa (LVS)**

Luku Alaluku, jossa paikallisesti määriteltävät asiat Sivunumerot	Asiat, jotka kuvataan kunnan opetussuunnitelmassa	Voi siirtää suoraan valtakunnallisista perusteista	Koulun täsmennykset OPSssa tai LVSssa
1. Paikallinen ops 1.4 s. 9 - 11	- yhteinen tai koulukohtainen - rakenne, käsittelyjärjestys, julkaisutapa - henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien osallisuus - nivelvaiheyhteistyön edistäminen - muu yhteistyö - paikallisten erityispiirteiden huomioiminen valmistelussa - tavat, joilla opsin toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään - muut paikalliset suunnitelmat - tuntijako ja valinnaisaineet - kieliohjelma - opetuksen painotukset - oppilaanohjauksen järjestäminen: ohjaussuunnitelma		
2. Yleissivistyksen perusta 2.4 s.15	- arvoperustaa ja oppimiskäsitystä täydentävät paikalliset painotukset	muilta osin	kunta päättää
3. Tehtävä ja tavoitteet 3.4 s.23	- miten yllämainittujen toteutumista seurataan ja arvioidaan - täydentävät suunnitelmat (esim. kulttuuripolku)	muilta osin	
	- laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset ja niiden ilmenemismuodot	muilta osin	
	- miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutetaan ja niiden toteutumista seurataan		
4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri 4.5	- miten edistetään toimintakulttuurin kehittämisen toteutumista; paikalliset painopisteet ja miten ne ilmenevät käytännössä	muilta osin	

s.31 - 32			
	- oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset	muilta osin	
	- opetuksen eheyttämisen toteuttamistavat		
	monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamistavat - paikalliset tavoitteet ja sisällöt - kunnan vai koulun tasolla? - arviointikäytännöt - toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen	yleiskuvaus	taso päätetään paikallisesti
	oman toimintakulttuurin sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen - tavoitteet - yhteiset toimintaperiaatteet - yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen		jokainen koulu täsmentää
	monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen - suunnittelu - tavoitteiden ja sisältöjen määrittely - toteuttaminen - seuranta ja arviointiyhteistyö - eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat - oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilaan arvioinnin käytänteet - voidaan liittää myös yhteistyösuunnitelmia ulkopuolisten toimijoiden kanssa.		jokainen koulu täsmentää. Joko OPSssa tai LVSSsa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan
5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen 5.6 s 44 - 46	<i>Yhteinen vastuu koulupäivästä sekä yhteistyö</i> - mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi - miten yhteistyö kunnan sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa organisoidaan ja miten sitä seurataan ja kehitetään - miten huolehditaan oppilaiden osallisuuden toteutumisesta - mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt.		kaikki tämän luvun 5.6 asiat täsmennetään koulukohtaisesti: työnjako vastuunjako käytännön toteutus
	<i>Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö</i> kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskeva suunnitelma, jossa päätetään ja kuvataan - millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen		työnjako vastuunjako käytännön toteutus

	toteuttamisen käytänteet - mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamis-menettelyt - miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpidollisia keinoja käytettäessä - miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä - miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan eri tahoille - mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikutavuuden arviointia varten.		
	Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus - minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään - mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut.		työnjako vastuunjako käytännön toteutus
	Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu Päätettävä opsissa yleisesti ja lisäksi - miten vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään - mitkä ovat oppimäärään sisältyvät opintokokonaisuudet, joista opinnot rakentuvat - mitkä ovat tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt näille opintokokonaisuuksille - mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia - miten opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista seurataan ja arvioidaan.		työnjako vastuunjako käytännön toteutus
	Yhdysluokkaopetus Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon, että se soveltuu myös yhdysluokkaopetukseen ja pienille kouluille. Toinen vaihtoehto on sisällyttää opetussuunnitelmaan pienten koulujen opetuksen ja yhdysluokkaopetuksen järjestelyjä koskeva osio - miten yhdysluokkaopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset		työnjako vastuunjako käytännön toteutus

	toimintatavat - miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille		
	<i>Joustava perusopetus</i> - miten se järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat - mitkä ovat oppilasvalinnan perusteet ja miten valinta käytännössä toteutetaan - miten muissa oppilaitoksissa, työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu järjestetään ja miten oppilaiden opiskelua tällöin ohjataan, seurataan ja arvioidaan - miten eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako järjestetään.		työnjako vastuunjako käytännön toteutus
	<i>Opetus erityisissä tilanteissa</i> Mahdollisuus kirjataan paikalliseen opetussuunnitelmaan. Erityisesti sairaalassa annettavan opetuksen osalta opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja oppilaan tukeminen hoidetaan oppilaan siirtyessä omasta koulustaan sairaalaopetukseen ja palatessa jälleen omaan kouluun. Yhteistyön ja tuen kysymykset ovat tärkeitä myös muissa tilanteissa.		työnjako vastuunjako käytännön toteutus
	<i>Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta</i> - mitkä ovat mahdollisesti tarjottavan kerhotoiminnan, koulukirjastotoiminnan sekä muun opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan tavoitteet ja järjestämiskäytännöt sekä yhteydet mahdollisesti tarjottavaan aamu- ja iltapäivätoimintaan - mitkä ovat kouluruokailun toteuttamista ohjaavat periaatteet sekä ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset ja kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet - miten oppilaiden ruokailuun liittyvät erityistarpeet otetaan huomioon - miten koulumatkoista ja kuljetuksista sekä niihin liittyvistä toimintatavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavalla opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukainen paikallinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma.		työnjako vastuunjako käytännön toteutus

6. Oppimisen arviointi 6.8 s. 60 - 61	arviointikulttuurin kehittämisen mahdolliset paikalliset painopisteet 1. opintojen aikainen arviointi - o periaatteet, kokonaisuus ja pedagoginen tehtävä - o lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi - o itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin periaatteet ja edellytysten tukeminen - o opinnoissa etenemisen, luokalta siirtymisen ja luokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt - o toisen ja kolmannen vuosiluokan sekä kuudennen ja seitsemännen vuosiluokan nivelvaiheisiin liittyvät arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt - o valinnaisten aineiden arviointi - o käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet ja arviointiperusteet - o todistukset ja niiden antamiseen liittyvät käytännöt sekä sanallisen ja numeroarvioinnin käyttö todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa - o muut tiedottamisen ja arviointipalautteen antamisen muodot ja ajankohdat sekä yhteistyö huoltajien kanssa 2. päättöarviointi - o päättöarvioinnin kokonaisuus - o valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa - o päättötodistukset	<i>muilta osin siirretään sellaisenaan; linjattava täsmennettävät osuudet (kunta-kohtaisesti)</i>	
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 7.6 s. 77 - 79	• ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit • toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa • oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi • yhteistyö, vastuut ja työnjako opetustoimessa sekä muiden hallintokuntien kanssa • yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa • kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä • oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä Yleinen tuki • yleisen tuen käytännön järjestäminen • yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken		

	• yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa Tehostettu tuki • tehostetun tuen käytännön järjestäminen • pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet • toimintatavat oppilaan tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä • oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet • yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa • menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa Erityinen tuki • erityisen tuen käytännön järjestäminen • pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet • oppilaan ja huoltajan kuulemiseen liittyvä menettely • erityisen tuen päätöksen tekeminen • erityisen tuen päätöksen tarkistaminen • toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena • HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet • yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa • menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä • menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa • oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat osana pedagogisen selvityksen laadintaa, erityisen tuen päätöstä ja HOJKSin laatimista. • pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen - o lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa - o opetuksen käytännön järjestäminen - o yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu		
--	---	--	--

	yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako - o yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa - o eri oppiaineiden mahdollinen yhdistäminen oppiainekokonaisuuksiksi tai jakaminen osa-alueisiin sekä niiden tarkempi kuvaus - o tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien tarkempi kuvaus toiminta-alueittain Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot • käytännön järjestäminen • yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken • oppilaalle ja huoltajille tiedottamiseen ja oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat Opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko.		
8. Oppilashuolto 8.5 s.84 – 88			
9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä 9.5 s. 90	- miten oppilaiden kieli, kielelliset valmiudet ja kulttuuri otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä - miten opetus käytännössä järjestetään - minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan - käytetäänkö oppimissuunnitelmaa oppilaan opiskelun tukena sekä mikä on oppimissuunnitelman rakenne ja keskeinen sisältö.		
10. Kaksikielinen opetus 10.2 s. 95	- kenelle kaksikielinen opetus on tarkoitettu ja mitkä ovat oppilaaksi oton periaatteet - mikä on kielikylpykielen/ kohdekielen sekä koulun opetuskielen tuntijako - mitkä oppiaineet tai oppiaineiden sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielillä ja mitkä kielikylpykielellä/kohdekielellä; - mitkä ovat kielikylpykielellä/kohdekielellä opettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet - mitkä ovat kielikylpykielen/kohdekielen ja tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain. Lisäksi varhaisen täydellisen kielikylvyn osalta päätetään ja kuvataan - mitkä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielillä ja mitkä kielikylpykielellä. Lisäksi laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta päätetään ja kuvataan		Ne koulut yhteistyössä, joissa kyseistä opetusta järjestetään

	- miten järjestetään sellaisten lyhytaikaisesti Suomessa asuvien oppilaiden opetus, jotka eivät pysty opiskelemaan opetuskielellä eivätkä kohdekielellä - käytetäänkö oppilaaksi otossa soveltuvuuskokeita ja mikä niiden vaikutus on oppilaaksi ottoon.		
12. Valinnaisuus 12.4 s. 98	Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit - Mikäli opetuksen järjestäjä päättää tuntien jakamisesta eri taide- ja taitoaineiden kesken, laaditaan opetussuunnitelma kunkin taide- ja taitoaineen osalta ottaen huomioon ko. oppiaineen paikallinen kokonaistuntimäärä ja opetussuunnitelman perusteissa määritelty oppiaineen rakenne. - Mikäli opetuksen järjestäjä päättää, että kaikkien tai joidenkin valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan valintaan, laaditaan valinnaisten tuntien muodostamille syventäville opinnoille oma suunnitelmansa, jossa määritellään opintojen nimi, laajuus, tavoitteet, sisällöt, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet sekä vuosiluokat, joilla valinnaista ainetta tarjotaan. Valinnaiset aineet - mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet - mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan - miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain - mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät - mitkä ovat oppilaille mahdollisesti tarjottavat vapaaehtoiset ja valinnaiset kielet - miten niiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain - mitkä ovat opetussuunnitelman perusteiden pohjalta määritellyt tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.		
13. Vuosiluokat 1 – 2 13.3 s.104	- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen sekä toiselta kolmannelle vuosiluokalle; toimintatavat siirtymävaiheessa, tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut - mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 1-2 erityispiirteet ja tehtävät¹ sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumisesta seurataan ja kehit-	¹ molemmat voi	

	tään - mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet¹ vuosiluokilla 1-2 sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 1-2 - mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokalla 1 ja vuosiluokalla 2 - mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokkakokonaisuudessa 1-2.	siirtää valtakunnallisista perusteista	
14. Vuosiluokat 3 – 6 14.3 s.167 - 16	- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä toiselta kolmannelle vuosiluokalle sekä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle; toimintatavat siirtymävaiheessa, tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut - mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät¹ sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään - mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 3-6² sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 3-6 - mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3, 4, 5 ja 6 - mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6.	¹ perusteiden kuvaukset sellaisenaan ² perusteiden tavoitekuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan	
15. Vuosiluokat 7 – 9 15.3 s. 320	- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle sekä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen; toimintatavat siirtymävaiheessa, tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut - mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät¹ sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään - mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9² sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 7-9 - mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9 - mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9	¹ perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan ² perusteiden tavoitekuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan	

--	--	--	--